

IS DE TRAUMAZORG IN HET LEGER BETER DAN IN DE BURGERMAATSCHAPPIJ?

Ralph J. de Wit, 18^E NATIONALE SPOEDZORG CONGRES 06-10-2017

Samenvatting:

Om bovenstaande vraag te beantwoorden is gekeken naar factoren die medebepalend zijn voor het uiterst goede behandelresultaat in een regionaal militair traumacentrum in Afghanistan waar sprake is van hoog-volume patiënten aanbod. Er kan niet per se gesproken worden van Nederlandse expertise want het medisch personeel van de Nederlandse krijgsmacht wordt veelal in internationaal verband ingezet met multinationale samenwerking. De spreker verduidelijkt aan de hand van persoonlijke ervaringen dat het vaak gaat om patiënten met meerdere ernstige letsels als gevolg van explosie of schotwonden, die meestal in levensbedreigende toestand in het veldhospitaal arriveren. Het betreft ook soort van verwondingen die te verwachten zijn bij terreuraanslagen; een dreiging die ook in Nederland bestaat.

De eerste behandeling in de verzorgingsketen begint meestal met eerste hulp door niet-geschoolde omstanders. Binnen de krijgsmacht worden alle militairen getraind in zelf-hulp-kameraden hulp waarbij het focus vooral ligt op het stelpen van catastrofale bloedingen uit ledematen; studie heeft aangetoond dat dit een belangrijke oorzaak is van overlijden voordat patiënten in een ziekenhuis terecht komen. Naar analogie wordt in Nederland een civiele training gestart voor leken: de "Stop de Bloeding, Red een leven" campagne.

Naar militair voorbeeld is recent ook een speciale opleiding gestart voor ambulanceverpleegkundigen waarmee zij voorbereid worden op werken onder bedreigende omstandigheden, voornamelijk in geval waar het terreur betreft. Hierbij is de medische behandeling die ter plaatse verricht wordt afgestemd op het dreigingsrisico: in de gevarenzone worden alleen die handelingen verricht die direct levensreddend noodzakelijk zijn en heel snel uitvoerbaar zijn; de volledige reguliere behandeling volgt pas buiten bereik van dreiging op veilig terrein.

Sleutelwoord bij werken onder dreiging zoals hiervoor genoemd is de aandacht voor eigen veiligheid. In de Nederlandse ziekenhuizen moet tijdens terreuraanslag ook hiervoor aandacht zijn; het is niet uitgesloten dat een ziekenhuis een primair of secundair doelwit kan zijn van een aanslag. Patiënten die van een terreurincident naar het ziekenhuis komen moeten dan ook voor de ingang van het ziekenhuis worden gescreend om uit te sluiten dat zij geen dreiging vormen.

Bij een massaal aanbod van slachtoffers die meestal de beschikbare behandelcapaciteit overschrijdt is het belangrijk goede triage toe te passen. Dan laat zich een dergelijk patiënten aanbod beter managen. Streven is hier niet de beste uitkomst voor de individuele patiënt te bereiken maar het optimale behandelresultaat voor de gehele groep patiënten. Ondertriage waarbij een ernstige patiënt als licht gewond wordt ingeschat is duidelijk schadelijk. Maar het omgekeerde fenomeen waarbij relatief licht gewonden in de ernstigste patiënten categorie werden ingedeeld blijkt uit onderzoek ook nadelig en te leiden tot hogere sterfte: de acute traumakamer wordt bezet gehouden door een patiënt die daar niet noodzakelijkerwijs thuis hoort terwijl een ander kritiek slachtoffer te laat geholpen wordt.

Ook voor de chirurgische behandeling geldt noodzaak voor prioritering; in militaire setting wordt vaak het damage control surgery principe gehanteerd. Voor ernstig gewonde slachtoffers is het beter de eerste levensreddende procedures zo snel mogelijk uit te voeren en patiënt dan direct aansluitend op een intensive care te stabiliseren. Door groot bloedverlies is er meestal metabole ontregeling en stollingsstoornis als ook vaak onderkoeling; dit is een levensbedreigende situatie die voorkomen moet worden. In plaats van alle operatieve behandelingen in een lange sessie te verrichten zijn de uitkomsten bij dit soort ernstige patiënten veel beter wanneer de behandeling in fases, na eerste stabilisatie wordt uitgevoerd. Bovendien is dan ook de operatiekamer sneller vrij om bij hoog aanbod van traumaslachtoffers de volgende te kunnen behandelen.

Zeker bij grootschalige incidenten is goede interne en externe samenwerking en communicatie vereist. De interne organisatie en werkwijze binnen een ziekenhuis moeten op orde zijn en bij voorkeur zijn alle medewerkers geschoold in de principes van Crew Resource Management. Maar ook naar buiten zal goede afstemming noodzakelijk zijn o.a. voor het overplaatsen van patiënten of spreiden van de slachtoffers tijdens eerste transport, op geleide van de beschikbare behandelcapaciteit van elk ziekenhuis op een bepaald moment.

Ten slotte is een systeem van gedetailleerde traumaregistratie een belangrijke voorwaarde om de traumazorg verder te kunnen ontwikkelen. Voornamelijk tijdens de oorlogen in Irak en Afghanistan is d.m.v. uitgebreide registratie veel nieuwe kennis verworven over traumazorg in brede zin. Deze inzichten zijn via de internationale medische literatuur wereldwijd bekend gesteld en worden nu ook in de dagelijkse praktijk in de ziekenhuizen toegepast.

Op de vraag: "IS DE TRAUMAZORG IN HET LEGER BETER DAN IN DE BURGERSMAATSCHAPPIJ?" blijkt geen eenvoudig antwoord mogelijk. De civiele en militaire traumazorg versterkt elkaar in de dagelijkse praktijk en vult elkaar aan. Er is geen 'kookboek' waarmee de optimale zorg kan worden geregeld. Aandacht voor alle bovenstaande factoren zijn nodig om het beste resultaat voor onze trauma patiënten te bereiken.

Voor en na de presentatie werd aan het publiek gevraagd hoe goed men dacht dat het Nederlandse systeem voor acute traumazorg op een grootschalige terreur aanslag is voorbereid. De score viel na de presentatie toch wel negatiever uit dan bij aanvang. Het publiek dat vooral bestond uit mensen die in hun dagelijks werk een functie hebben binnen de acute zorg in brede zin werd ook gevraagd hoe zij zich in hun werkterrein voorbereid voelden op een grootschalige terreuraanslag: een merendeel had hierover zijn/haar zorgen. Deze bewustwording is een eerste stap richting een betere voorbereiding waarbij ieders bijdrage levensreddend kan zijn.